

САБОРНИК

БИЛТЕН БЕОГРАДСКЕ САБОРНЕ ЦРКВЕ
СВЕТОГ АРХАНГЕЛА МИХАИЛА

О АРАНЂЕЛОВДАНУ 2015, ГОДИНА 17, БР.10

НА АРАНЂЕЛОВДАН 2015, КАДА САБОРНА ЦРКВА У БЕОГРАДУ СЛАВИ ХРАМОВНУ СЛАВУ, СВ. АРХАНГЕЛА МИХАИЛА, НАВРШАВА СЕ 170 ГОДИНА ОД ПОЧЕТКА БОГОСЛУЖЕЊА ПОД СВОДОВИМА ДАНАШЊЕГ ЗДАЊА

ПОЧЕЦИ, 16. ВЕК

Први непосредни подаци о Саборној цркви на данашњој локацији - Варош капији, потичу из 16. века, а говоре о постојању овог храма наомак данашњег Косанчићевог венца, у средишту дела цивилне вароши где су претежно живели Срби. Ту је, током неколико векова, постојала стара црква, посвећена Светом архангелу Михаилу. У турско-аустријским ратним сукобима, почетком 18. века, Турци су разорили Саборну цркву, па су Срби зато, почетком аустријске окупације, за богослужења користили мању цркву у Доњој српској вароши, по свој прилици, цркву св. Јована Крститеља. Аустријске власти нису биле благонаклоне према намерама Срба да обнове своје порушене храмове, штавише, забрањивале су такве подухвате, нарочито у местима са мешовитим становништвом, као што је било у Београду. Како Српска црква није могла да очекује аустријску помоћ у обнови свог главног београдског храма, везала се за Русију и православног руског цара. Митрополит Мојсије Петровић се 1718. обратио руском цару Петру Великом за помоћ у обнови Саборне цркве, али је, због скоре смрти Петра Великог, београдска Црквена општина морала да финансира градњу нове цркве сама и уз прилоге имућних добротвора и донације грађана. Обнова Саборне цркве извршена је у периоду 1725-1728. Није имала торањ, а имала је дрвену звонару са стране. Повремене поправке, опремање и украшавање храма трајали су годинама.

УНАПРЕЂЕЊЕ ЖИВОТА ЦРКВЕ, 18. ВЕК

Крајем 20-их и почетком 30-их година 18. века, у Саборној цркви су спроведене значајне промене, и у црквеној управи и у унутрашњем реду. Повећан је број свештеника, а у богослужењима су, поред митрополита, учествовали и ђакони, архиђакони, синђели и архимандрити. Дошло је до унапређења црквеног појања, тако што је митрополит довео са Свете Горе јеромонаха Анатолија, искусног псалта, који је установио у Београду грчку школу појања, док је српско појање скоро сасвим замрло. После смрти митрополита Мојсија, а за време митрополита Вићентија, овај храм је добио и своје искусне проповеднике.

АУСТРО-ТУРСКИ РАТ

Саборна црква је оштећена у Аустро-турском рату, августа 1789. године, када су јој Турци делимично порушили свод. Но, и поред тога се у њој те године служило. После радова на санацији овог оштећења, црква је поново страдала, у пожару. Црквено здање, већ сасвим старо, оронуло и неугледно, и даље је поправљано, дочекавши тако историјске догађаје Првог српског устанка.

СРПСКИ УСТАНЦИ

У освит Првог српског устанка, наомак Саборне цркве је пала једна од првих жртава, у тзв. *Сечи кнезова*, када су дахије погубиле архимандрита манастира Боговађа, Хаџи-Рувима. Хаџи-Рувимово мученичко тело је сахрањено у порти Саборне цркве. После две године, устаничка српска војска, предвођена војводом Карађорђем, заузела је београдску варош, у зору 12. децембра, а тврђаву 27. децембра 1806. Карађорђе тада сигурно није могао претпоставити да ће и сам мученички пострадали и да ће његова глава бити 1819. и 1820. сахрањена у порти Саборне цркве, али је тражио да међу првим здањима ослобођеног Београда и Србије буде обновљена и за богослужења оспособљена управо Саборна црква. Будући да под Турцима овај храм није имао ниједно звоно, Правитељствујушчи совјет, као врховни орган устаничке власти, дао је одмах налог да се излије звоно, у тополиници на Доњем граду. На празник св. Андреја Првозваног 1808, Београд је свечано прославио годишњицу свога ослобођења. После Литургије у Саборној цркви, пуцали су топови са Београдске тврђаве, а у кући војводе Карађорђа је приређен свечани ручак. Устаничка власт је бринула о изгледу и опремљености Саборног храма. Неке од највиђенијих личности тадашњег јавног и политичког живота давале су прилоге за поправку и украшавање овог храма, међу њима и знаменити руски конзул у Београду, Родофиникин.

Сачувани историјски подаци сведоче о веома значајном месту које је Саборна црква имала у духовном, културном и јавном животу Београда тога доба. О празницима су служене свечане литургије, а у данима великих устаничких успеха, молебани и благодарарења, на којима су, уз Карађорђа, биле присутне и остале устаничке вође, као и дипломатски представници Европе. После слома Првог српског устанка, црква је похарана и оскрнављена. Поправке су могле да се спроведу тек после Другог устанка, споразумом између кнеза Милоша и Марашли Али-паше о подели власти у Србији. Први документ који се односи на радове у Саборној цркви датира из 13. јануара 1819, а односи се на обнову иконостаса.

СРПСКА АУТОНОМИЈА

Када је 1830. проглашен Портин Хатишериф, којим је Србија добила аутономију, главно народно славље је одржано у порти Саборне цркве, по завршеном богослужењу, уз радосно оглашавање звона са старе црквене звонаре, као знак коначно постигнуте слободе. Ови звуци звона су били тим

радоснији што, у вековима под Турцима, Саборна црква није имала звоно, већ се верни народ позивао на службу помоћу клепала. Турци су се успротивили подизању звона на звонару Саборне цркве, али су напослетку морали да прихвате новонастале историјске промене.

ИСТОРИЈСКА ОБНОВА ХРАМА

Све израженије потребе Београђана за богослужењима, као и владарски углед кнеза Милоша, захтевали су боље уређењу и већу Саборну цркву. Кнез Милош је 1831. издао налог таторима ове светиње да се обезбеде новчана средства, материјал и мајстори, ради поправке старог храма. Пошто се показало да би таква поправка била изузетно скупа, а недовољно сврсисходна, кнез Милош, јануара 1836, издаје налог да Саборна црква, као сувише оронула, треба да се обнови. Образовао је посебну комисију, предвођену митрополитом Петром, ради налажења добрих мајстора. После дужих преговора, превладало је мишљење оних који су се залагали за подизање новог здања, из темеља, са чиме се сложио и сам кнез. Издао је наредбу, 22. јула 1836, да се сруши стара црква и подигне нови храм. Изградња је почела 28. априла 1837. Полагање камена темељца новог храма извршено је 15. јуна 1837, уз чинодејство митрополита Петра и у присуству највиших црквених великодостојника, кнегиње Љубице и њених синова, Милана и Михаила, као и бројних Београђана. Живописање је 1840. поверено академском сликару и живописцу Димитрију Аврамовићу. На дан храмовне Славе и крсне Славе кнеза Милоша, Аранђеловдан 1845, митрополит Петар (Јовановић) је освештао ново здање и служио у њему прву Литургију, чиме су започета богослужења у овој светињи.

У време завршетка градње, Саборна црква је, својом величином и архитектонско-стилским обележјима, на посебан начин означила ново доба у историјском развоју националног, духовног и културног живота Кнежевине Србије. Београд се припремао да, после вишевековног робовања турској власти, поново постане престони град Србије. Тиме је и новоподигнути катедрални храм добио одговарајућу улогу и значај. Писало се о томе да је Саборна црква, својом лепотом и монументалношћу, сведочила “васкрс нове државе српског народа и улевала наду на све лепшу будућност”. Била је једна од највећих црквених грађевина у Кнежевини Србији и, после Топчидерске цркве, друга најстарија црква у Београду.

САБИРНО СОЧИВО ИСТОРИЈСКИХ ДОГАЂАЈА

Од 1853, у Светоархангелском Саборном храму пева Прво београдско певачко друштво, најстарији хор у Србији. Под сводовима овог храма одвијали су се најважнији догађаји из живота града, владарских династија, Српске цркве и државе, протоколарни и догађаји од националног значаја, узношене непробројне молитве, богослужило се у славу Божију... Ова светиња је остала непролазно духовно сабирно сочиво српског народа, кроз које се, све што је прошло, благодаћу Божијом освећивало. Одлуком из 1979, Саборна црква је проглашена за културно добро од изузетног значаја за Републику Србију.

У НЕДЕЉИ 25. ПО ДУХОВИМА ПРОСЛАВЉАМО:

- 22.(09) Свети мученици Онисифор и Порфирије; Свети Нектарије Егински
- 23.(10) Свети апостоли Олимп, Ераст, Родион и други с њима
- 24.(11) Свети мученик Мина; Свети краљ Стефан Дечански
- 25.(12) Свети Јован Милостиви; Преподобни Нил Синајски
- 26.(13) Свети Јован Златоусти (Божићне покладе)
- 27.(14) Свети апостол Филип
- 28.(15) Свети мученици Гурије, Самон и Авив (Почетак поста)

ЈУБИЛЕЈИ У САБОРНОЈ ЦРКВИ 2015.

Поред великог храмовног јубилеја, ове године се молитвено сећамо још многих јубиларних годишњица историјских догађаја који су се одвијали у Саборној цркви:

- 95 година од обновљења Српске патријаршије и устоличења првог српског патријарха (Димитрија) у Саборној цркви
- 85 година од устоличења патријарха Варнаве у Саборној цркви
- 75 година од хиротоније потоњег митрополита црногорско-приморског и свештеномученика Јоаникија (Липовца) за епископа будимљанско-никшићког у Саборној цркви
- 65 година од упокојења патријарха српског Гаврила (Дожића) и погребња у Саборној цркви
- 65 година од устоличења патријарха Викентија у Саборном храму
- 30 година од освећења новог парохијског дома Саборне цркве
- 25 година од доделе Ордена Светог Саве првог реда хору Саборне цркве, Првом београдском певачком друштву
- 25 година од пресвлачења моштију Светог цара Уроша и Светог Стефана Штиљановића у Саборном храму
- 25 година од устоличења патријарха српског Павла у Саборној цркви
- 20 година Новогодишњег концерта Саборне цркве у Београду
- 15 година од доласка иконе Богородице Јерусалимске у Саборни храм
- 15 година од доласка земних остатака књижевника Јована Дучића у Саборну цркву у Београду
- 15 година од првог концерта знаменитог руског хора *Глинка* у овом храму
- 5 година од устоличења патријарха српског Иринеја у Саборној цркви

У недељу, 22. новембра, славимо Светог Нектарија Егинског Чудотворца, а Литургија почиње у 9:00. У суботу, 28. новембра, почиње Божићни пост.

Главни и одговорни уредник: протојереј-ставрофор Петар Лукић. Уредник издања: Ивана Атанацковић. Тел.храма: 011/2636-684. Факс: 011/2636-566. www.saborna-crkva.com. sabornik@saborna-crkva.com. Тир аж: 1000 примерака.